

GAST HUIS VELD EN

NR. 08(2020)

Vroeger, nu en straks

GEVELTUINTJES FLEUREN FELLENOORD OP

Net als de meeste mensen houden de bewoners van Fellenoord van groen en bloemen. Maar in deze dichtbebouwde buurt is er geen ruimte voor voortuinen. Doordat de vele stenen de warmte er lang vasthouden, was dit vorig jaar de heetste buurt van Breda. Daarom zijn de bewoners van de Reinierstraat en de Ernst Casimirstraat in 2019 samen begonnen met de aanleg van geveltuintjes. De gemeente en de woningcorporatie zorgden voor afvoer van geel zand en aanvoer van zwarte aarde. De bewoners mochten zelf bepalen welke planten ze voor hun huis kregen.

Bewoners uit andere straten kunnen dit plan uitbreiden door er met elkaar een straatactie van te maken. Dat kan via www.wijkdeal.nl of je kunt langskomen bij het BuurtPunt. Voor elke bewoner is er een tegoedbon van € 25 voor plantjes in een nieuw geveltuintje. Op deze manier wordt het regenwater beter afgevoerd en wordt Fellenoord nog kleurrijker en koeler.

Aan de deur bij...

Sommigen wonen al tientallen jaren in de Gasthuisvelden, anderen wonen er nog maar net. Er is veel veranderd in de afgelopen jaren. En er gaat veel veranderen de komende jaren. Dré, Willem en Rico delen hun ervaringen.

Dré

“Lekker praten met de buren over vliegvissen en backgammon spelen”

Een nieuwe elektrische fiets, efficiënt volgepakt met een stoel, plu en tas vol spullen die je bij het vliegvissen nou eenmaal nodig hebt. Bijpassende bloes met lekker veel zakken van Thomas&Thomas, hét vliegvishengelmerk. Dré staat op punt van vertrek naar het water bij het Tennispark. Als het kan, gaat hij elke dag, is het niet hier in Boeimeer dan in Doetinchem of bij Slot Loevestein. En dan meestal voortjes of snoeken vangen.

Dré heeft Parkinson. Vanaf het moment dat hij niet meer zal kunnen autorijden, is hij aangewezen op sportvissen in de buurt. Het is zijn lust en zijn leven al sinds hij een kind was en opgroeide aan de Van Galenweg. Hij wordt niet blij bij de gedachte aan meer drukte op en aan de Mark. “Je kunt nu na half elf al niet meer vissen. De bootjes zijn te groot voor

het water of het water te klein voor de bootjes. Nee, daar is niks aan.” Laatst kreeg hij een fles bier om zijn oren. Het liefst gaat hij daarom 's ochtends heel vroeg. Wat er straks aan gebouwen komt in de Gasthuisvelden maakt hem niet zoveel uit, als hij maar kan blijven vissen!

Dré maakte glas-in-lood, maar dat durft hij met Parkinson niet meer. In en om zijn huis zie je dat hij dat met veel liefde deed. Nu maakt hij hengels voor het vliegvissen. Een speciaal werkje met zeskantige bamboe.

Achter zijn huis heeft hij een eigen mancave mét bar. Vrienden en de buren lopen graag binnen om te ouwehoeren over vissen en spelen backgammon op een, natuurlijk, zelfgemaakt glas-in-lood backgammonspel.

Willem groeide op in Fellenoord, recht tegenover de kerk. “Die buurt lééft, ik heb daar heel warme herinneringen aan. Ik ging naar de protestantse Julianaschool, waar nu de Stilte zit, maar in de buurt speelde ik met alles en iedereen.”

Toen Willem in 1986 op zoek ging naar een huis, werd hij op slag verliefd op het huis aan de Generaal van Hamsingel. Een dubbel huis, aan het mooiste stukje singel. Precies hier, tegenover dit huis, werd hij als tienjarig manneke door een visser uit het water gered. Monique ontmoette hij in zijn inmiddels nieuwe stamcafé ‘Boeimeer’, hét huiskamercafé van de buurt.

Eén van de dingen op zijn bucket list was ooit nog eens kastelein worden van café Boeimeer. Toen Kitty Aartsen stopte met het café en haar dochter er nog geen trek in had om het over te nemen, grepen Monique en Willem hun kans. Zeventien jaar lang runden zij het café. Inmiddels heeft ‘de dochter van Kitty’ het weer overgenomen. Nog steeds gaan Willem en Monique er wekelijks biljarten met hun vaste club.

Monique en een paar buurtgenoten verzorgen de heggen aan de singel. De gemeente wilde die weghalen, maar dat vonden de bewoners jammer. “Dan krijg je toch dat auto’s half op het gras gaan parkeren en wordt het er niet beter op. Als we met de heggen bezig zijn, is het altijd een mooi moment om even met de buren te kletsen. We kijken enorm uit naar de ontwikkelingen rond de Gasthuisvelden. Ons buurtje Oud-Boeimeer zal niet zoveel veranderen. Het is hier een heel standvastig clubje bewoners, die vinden het allemaal heel mooi en wonen hier zelf met schitterend uitzicht op de Mark.”

Willem

“Kastelein worden van café Boeimeer stond op mijn bucket list”

Rico

“Rico weet precies welke sleutel van welk huis is in de straat.”

Rico is een fenomeen in de Balfortstraat. Eén van de jongste bewoners, vijf jaar oud en hij weet precies welke sleutel bij welk huis hoort. En oh ja, hij weet ook alles van auto’s. Desiré, zijn moeder, is hier in 2014 bij haar vriend ingetrokken. Nog nét voor de lockdown hebben ze een groot trouwfeest gehad. Rico zucht ervan, zo mooi was het.

Voor Desiré geen thuiswerkperikelen, want zij is assistent-filiaalmanager bij de Aldi op het Graaf Hendrik III-plein en heeft haar handen dit jaar meer dan vol. Hamsterende klanten, heel de winkel corona-proof maken, het is een gekkenhuis geweest.

Hier in de Balfortstraat wonen ze heerlijk, lekker dicht bij de stad en toch rustig. “Wij zijn zo’n beetje het jongste gezin in dit rijtje, verder wonen er voornamelijk ouderen. Ik mis een meer kindvriendelijke inrichting. Rico kan niet zomaar alleen op straat spelen, dat is hier veel te gevaarlijk. We zijn wel heel benieuwd hoe het hier over een paar jaar zal uitzien, het kan er alleen maar beter op worden. Wij blijven hier in ieder geval wonen.” Rico ook, die wil hier altijd blijven wonen, ook als hij later automonteur of coureur is.

Bredanaars praten enthousiast mee over het Seeligkwartier

Ook in coronatijd is er de afgelopen maanden op veel plekken door Bredanaars hardop gedroomd over het karakter, de bestemming en de invulling van het nieuwe Seeligkwartier. De Gemeente Breda ziet dit als een gebied voor alle inwoners. Daarom is het zo belangrijk dat het gesprek erover gestart is en dat veel mensen van elkaar hebben kunnen horen wat de ideeën en wensen zijn. Zo komt er leven in dit lang afgesloten stukje binnenstad. En vooral: zo ontstaat er een club Bredanaars die betrokken is bij de onderwerpen die ze belangrijk vinden.

Interviews

Het verzamelen, analyseren en presenteren van alle opgehaalde opvattingen over het nieuwe Seeligkwartier gebeurt door ontwerp bureau Open Kaart. In de maanden maart tot mei zouden zoveel mogelijk Bredanaars worden bevestigd op hun ideeën voor dit gebied. Vanwege corona was dit flink improviseren, vertelt Pieter Graaff.

“De studenten van BUAs konden we niet de stad insturen om mensen aan te spreken, maar zijn online in contact geweest met mensen die zich hadden aangemeld. Zij hebben op die manier zo’n 60 mensen gespro-

ken. Dat zijn er misschien wat minder dan op straat was gelukt, maar de gesprekken duurden langer. De opbrengst was dus toch heel bruikbaar. Zelf konden we wel op veilige afstand in de buitenlucht met omwonenden spreken en video-interviews houden. We hebben erop gelet met verschillende mensen in contact te komen. Overwegend is de teneur om er een mooi park van te

maken waar zoveel mogelijk mensen van kunnen genieten.”

Een leuk initiatief was een workshop met groep 8 van basisschool De Weerijns en groep 7 van de Petrus en Paulusschool. “De leerlingen die vaak zelf in de buurt van het Seeligkwartier wonen, kwamen met allerlei ideeën om het gebied te gebruiken voor functies die nu nog niet in de omgeving te vinden zijn. Daarbij

“Zorg ervoor dat mensen er veel kunnen beleven: recreatie, historie, kunst en natuur.”

kwamen ook veel maatschappelijke thema's terug zoals zorg, onderwijs en werkgelegenheid, maar ook recreatie, vrije tijd, sport en natuur.”

Stadsdialoog

Op 1 juli vond in De Teruggave een stadsdialoog plaats. Vanwege corona kon er een beperkt aantal belangstellenden in de zaal, maar online hebben ruim 200 mensen via de chat deelgenomen aan het gesprek. Bovendien werd er later een samenvatting uitgezonden op BredaNu. “Deze vorm was uit nood geboren, maar we hierdoor konden we dus wel meer mensen bereiken dan de circa 100 die we aanvankelijk in De Teruggave hadden gepland”, stelt Jurrian Arnold tevreden vast.

Deze dialoog heeft ook mooie inzichten en veel enthousiasme opgeleverd. “Allereerst is weer gebleken dat Bredanaars graag en betrokken meedenken over nieuwe plannen in hun stad. Velen zien liever vandaag dan morgen dat het Seeligterrein kan worden gebruikt. Wat vooral opviel in de zaal en in de chat, was dat de historie op verschillende manieren leeft, net als de natuur-

“Liever geen grote maar kleinschalige evenementen die de mensen bij elkaar brengen.”

waarde van deze ‘geboortegrond’ van Breda waar Mark en Aa de stad in stromen. Herhaaldelijk werd benadrukt om dat historische aspect en het water en het groen nadrukkelijk in de plannen te verwerken. Ook zag men een duidelijke functie van een gebruikerspark voor de direct omwonenden uit Fellenoord en Schorsmolen. De bewoners van die versteende en dichtbebouwde wijken zullen het meeste baat hebben bij meer groen. Een andere wens is om het Seeligkwartier vooral een gastvrij en inclusief gebied te laten zijn, waar zoveel mogelijk mensen plezier aan kunnen beleven, zowel in het park als in het bebouwde deel.”

Themabijeenkomsten

Al met al liggen er dus al veel bruikbare ideeën op tafel, maar het samen plannen maken voor het Seeligkwartier moet nog beginnen. Dat start in vier themabijeenkomsten. “Dan kunnen de

aanwezigen concreet meepraten over de mogelijke invulling van het gebied en over de ontwerpverkenningen. Zo concreet dat de kosten al in beeld worden gebracht, voordat er definitieve plannen liggen”, belooft Pieter Graaff.

“Belangrijk bij dit alles is dat we de rolverdeling voor alle betrokkenen helder krijgen en houden. Enerzijds willen veel deelnemers het graag voor het zeggen hebben in dit proces, anderzijds blijkt er ook veel behoefte aan meer kaders vanuit de gemeente. Als duidelijk is wat mogelijk en betaalbaar is, wekt dat meer vertrouwen dat er ook echt wat gedaan wordt met de aangedragen ideeën”, vat Jurrian Arnold samen. ●

Meer weten? www.gasthuisvelden.nl

DE AVONDEN VAN DE THEMABIJEENKOMSTEN IN DE TERUGGAVE ZIJN:

Di 22 september
Wo 14 oktober
Do 12 november
Wo 9 december

Complete programma, zie achterzijde.

Zo was het

Markendaalseweg Een van de jongste straten binnen de singel is de Markendaalseweg. Hij is in 1941 aangelegd op de plaats waar heel lang de Mark stroomde. De Markendaalseweg maakt sinds 1937 deel uit van de grootse plannen van de gemeente om een brede toegangsweg voor auto's te maken vanaf de Terheijdenseweg tot aan het Van Coothplein. De sluiting van de Haven in 1964 was daar onderdeel van. Alles moest in die tijd wijken voor de automobilisten die naar het centrum werden verleid. Dat heeft uiteindelijk maar liefst 4 parkeergarages opgeleverd aan deze 'Grote Doorbraak'.

In de loop der tijd is de Markendaalseweg een tamelijk doodse doorgangsweg geworden met veel kantoren. Niemand kon of wilde er wonen of verblijven. Maar door de nieuwe plannen in de Gasthuisvelden komen er heel veel nieuwe woningen en zal de straat een levendiger en groener aanzien krijgen.

De Markendaalseweg ligt ongeveer op de plaats van de rechterarm van de Mark. De percelen van de Ginnekenstraat (westzijde) liepen ver door tot aan de rivier. De straat is vernoemd naar de in 1859 gesloopte Markendaalse kerk (midden boven) aan de Prinsenkade. Op het meest noordelijke eiland stond de befaamde NV Machinefabriek Breda (voorheen Backer & Rueb).

Waar tot 1941 de Mark Breda binnenstroomde, ligt nu de Markendaalseweg. Links het eiland met de bleekvelden voor de wasserijen in de buurt. Daar staat nu ongeveer het gebouw van het UWV.

Fotomontage van de voorgenomen 'Noord-Zuid Doorbraak' uit 1937. Rechtsonder het Van Coothplein.

Het in 1941 gedempte deel van de Mark waar nu de Markendaalseweg loopt.

De protestantse Prinses Julianaschool was lang een van de weinige basisscholen binnen de singel. Nu zijn er verschillende culturele instellingen gevestigd, zoals de Stilte en Entrop&DeZwartFilms.

De Opelgarage van Vriens moest wijken voor het enorme gebouw van het GAK (later UWV). Ook dit gebouw wordt binnenkort gesloopt om plaats te maken voor een groot appartementencomplex.

In de jaren '50 kwam er in de knik van de Markendaalseweg een noodpostkantoor. Vanaf 1961 was hier het hoofdbureau van de Bredase politie gevestigd. Tot de sloop in 2001.

Tot 2020 biedt de Markendaalseweg de aanblik van een brede verkeersweg tussen grote kantoorpanden. Het Rabogebouw (rechts) is al veranderd in een appartementencomplex. Binnenkort start de sloop van het UWV-gebouw (links) waar ook een groot appartementengebouw komt aan het water van de Nieuwe Mark.

De verkeersfunctie van de Markendaalseweg wordt extra geïllustreerd door de parkeergarages die tot hartje centrum zijn gevestigd. Inmiddels een achterhaald concept, want veel oude binnensteden in Nederland verplaatsen de parkeergelegenheden naar de buitenring en maken meer ruimte voor voetgangers en fietsers in een groener decor.

Op weg naar een groenere en levendigere binnenstad

Om de binnenstad leefbaarder te maken wil de Gemeente Breda in het GreenQuays-project de muren en kades van de Nieuwe Mark en de directe omgeving vergroenen met bomen, (muur)planten, varens en mossen. Op dit moment is aan de Markendaalseweg/Nieuweweg een proefopstelling te zien waarmee wordt onderzocht welke planten en dieren er goed kunnen (over)leven in en bij het water.

Onderzoek

Met verschillende technieken onderzoeken de partners van GreenQuays (Gemeente Breda, TU Delft, Wageningen Universiteit, Natuurplein de Baronie, RAVON, Van den Berk Boomkwekerijen, Waterschap Brabantse Delta en BLAST) wat het meest optimale ecosysteem is. Zowel tegen de verticale kademuren als op de kades zelf. Met de proefopstelling bekijken ze welke kademuur het meest geschikt is.

Daarbij gaat het om de structuur, de gaten, uitsteeksels en holtes in de muren, en de steensoorten en metsel-specie die nodig zijn voor de gewenste natuurontwikkeling. In de kademuur komen ook plekken die als broedruimte voor vogels dienen en onder water worden schuilplaatsen gecreëerd

voor vissen. Het ecosysteem langs de kademuren wordt zo een schuil- en nestgelegenheid, en levert nectar voor insecten.

Vanaf 2021 komen over een lengte van 175 meter aan beide kanten van de Nieuwe Mark een aantal unieke boomvakken. Die dienen als groeiplek voor verschillende soorten bomen en struiken. Met de resultaten van al deze tests zullen daarna over de hele lengte van de rivier de kades worden vergroend. Die vergroening draagt ook bij aan de verkoeling en de hittestress in de stad. Bij de kades van de Nieuwe Mark is porositeit het sleutelwoord, of het nu gaat om bakstenen die veel vocht vasthouden zodat planten zich kunnen vestigen, om nestholtes in de

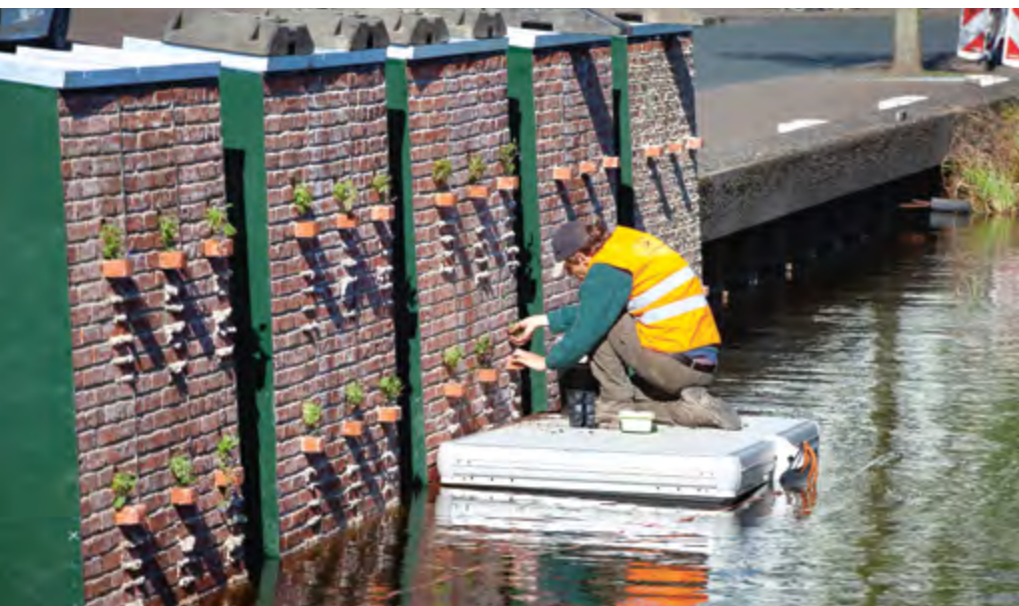
kade, of om grote gaten waar bomen uit groeien. En misschien worden er nestkasten en geschikte beplanting verstrekt aan omwonenden.

Proefopstelling bomen geplaatst

GreenQuays-partner Van den Berk Boomkwekerijen heeft 11 juni jl. aan de Markendaalseweg /Nieuweweg de proefopstellingen voor de bomen in de kademuren van de Nieuwe Mark geplaatst. Eerder werden daar al proefopstellingen met planten ingehangen.

Uniek project

Harold van den Broek is landschaps-architect bij de Gemeente Breda. "Kijk naar de Haven, waar de rivier is teruggebracht, maar waar veel steen is en het verkeer dominant. De natuur is vergeleken met 15 jaar geleden nu nadrukkelijk onderdeel in de plannen. Vogels, vissen, insecten en amfibieën die we nu in de natuur vinden, willen we verleiden naar de stad te komen. De rivier is een heel mooie ader waarlangs dat kan. Er is in het voorlopig ontwerp al veel kennis met de partners uitgewisseld, die al is meegenomen in het ontwerp. Bovendien kunnen we de kennis uit GreenQuays ook gebruiken voor de tweede fase van de Nieuwe Mark. En vanwege het unieke karakter van het project, zullen we onze kennis ook delen met andere steden in Europa." ●

"Acht partners die samenwerken met als doel de natuur zo optimaal mogelijk te laten floreren langs de rivier door de stad, dat vind ik mooi."

Karin Moll - Senior gebiedsadviseur Brabantse Delta

Deze bomen zijn speciaal gekweekt in een hoekvorm, zodat ze vanuit de verticale kades omhoog kunnen groeien.

"Nederland kent een traditie van het navoegen van metselwerk om louter esthetische redenen. Kan de oude knipvoeg een plantbodem worden voor de verticale stadstuin?"

Koen Mulder - TU Delft

"GreenQuays is een interdisciplinair project waarbij verschillende vakgebieden samenwerken om de natuur terug te brengen langs de rivier en hiermee de klimaatbestendigheid te vergroten."

João Cortesão - Wageningen University & Research

GreenQuays wordt medegefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling via het Urban innovation Actions Initiative

"Met dit project laten we zien wat de waarde en kracht van de natuur is, ook in een versteende omgeving! Voor mens, plant en dier."

Joost Barendrecht - Coördinator beginspraak Natuurplein De Baronie

Jolanda Dictus

In gesprek met
huurders van
De Teruggave

Ons restaurant

Sinds vorig jaar is ONS label Breda de trotse uitbater van ‘ONS restaurant’ in De Teruggave. Deze organisatie voor ‘sociaal ondernemen’ door mensen met afstand tot de arbeidsmarkt verzorgt hier lunches en catering. “Je kunt hier vanaf 10 uur al terecht voor koffie en thee, en tot 14 uur verzorgen we ook lunches in de omgeving”, vertelt mededirecteur Irene Nagtzaam.

“Op verschillende locaties in Breda hebben we een naaiatelier, een studio en een andere vestiging van ONS restaurant. Daarnaast hebben we een klusteam en schoonmaakbedrijf. Vanuit gelijkwaardigheid en in partnerschap bieden wij daar leer- en werkplekken aan een kleurrijke mix van nieuwkomers, (her)starters en stagiaires. Hier in De Teruggave kunnen niet alleen de medewerkers van de vele bedrijfjes die hier zitten bij ons terecht,

maar ook de buurtbewoners. Zo organiseren we hier het buurtontbijt. Catering van hapjes en drank verzorgen we ook voor bijeenkomsten, evenementen en conferenties. Daarnaast leveren wij in de hele omgeving lunches op kantoren. We bieden producten uit de wereldkeuken aan.

Er wordt nu gewerkt aan een terras, wat ons betreft voor en achter het gebouw.

Dat maakt alles nog uitnodigender. Steeds meer mensen en organisaties ondersteunen zo onze deelnemers die hier een leer-/werkplek hebben.” ●

Meer informatie?
www.onslabreda.nl

Rinus Reuvekamp en Maurice Lourens

Netsetters

Vrijwel iedereen heeft tegenwoordig internet en bezoekt daarop geregeld websites. Maar hoe kan het dat al die sites (meestal) zo goed werken? Achter de beelden die je ziet, zit een ‘machine’. Netsetters is een van de huurders in De Teruggave die al ruim 15 jaar ervaring heeft met het ontwikkelen van software en technisch bouwen van websites.

Rinus Reuvekamp en Maurice Lourens vormen de kern van Netsetters. “Voor bepaalde gespecialiseerde klussen huren we andere experts in. Wij leveren namelijk maatwerk voor bedrijven en organisaties. Dat kan variëren van het bouwen van een website (niet de vormgeving, maar de onderliggende techniek) en het opzetten van een administratiesysteem tot het maken van software voor het beheren van allerlei

data. Denk bij dat laatste bijvoorbeeld aan ledenbeheer, reserveringen en dergelijke. Juist doordat we samenwerken met experts op een bepaald gebied, kunnen wij veel verschillende klanten voor elk probleem een passende oplossing leveren”

Netsetters voelen zich erg thuis in De Teruggave. “Wij zitten hier ideaal, vlakbij de stad, we kunnen fietsen naar het werk.

We vinden de combinatie van zo veel verschillende bedrijfjes bij elkaar ook inspirerend. De komende tijd willen we via het door ons geproduceerde intranet en website www.gasthuisvelden.nl zowel voor alle huurders hier als voor de bewoners van Breda duidelijker maken wat hier allemaal gebeurt.” ●

Meer informatie?
www.netsetters.nl

“Vanuit de Markendaalseweg vliegen we de hele wereld over”

In de voormalige Prinses Julianaschool aan de Markendaalseweg heeft ‘de Stilte’ sinds 1997 een aantal ruimtes in gebruik. In 2015 hebben ze aan de Nieuwe Huizen een extra zaal erbij gehuurd. De Stilte geeft jaarlijks 200 dansvoorstellingen in kleine en grote theaters over heel de wereld. Maar ook gewoon op scholen, zoals op basisschool De Weerijds. Daarmee is dit internationaal dansgezelschap voor en met kinderen een actieve ‘bewoner’ van de Gasthuisvelden.

Bredase roots

Oprichter en artistiek directeur Jack Timmermans vertelt dat ‘de Stilte’ in 1995 begon met 5 dansers in Achterom, een zaaltje bij de voormalige Concordiaschouwburg. “We bestaan

dit jaar dus 25 jaar, maar vanwege de coronacrisis stellen we de festiviteiten even uit. Na een paar andere locaties kwamen we in dit gebouw aan de Markendaalseweg terecht. Doordat we in de loop der jaren flink gegroeid

zijn, hebben we steeds meer ruimtes bij gehuurd.

De Stilte heeft dus echte Bredase roots, maar al een aantal jaren spelen we ruim 200 voorstellingen in meer dan

40 landen over de hele wereld. Van Zuid-Afrika tot China, Van Zuid-Amerika tot Indonesië. Het voordeel is dat dans een ‘internationale taal’ is. Wij spreken de fantasie van kinderen aan met dans, beelden en muziek, maar zonder woorden. Overal kunnen ze ons dus met hart en ziel volgen en waarderen.”

Goede basis

Het huidige gezelschap telt 10 vaste dansers en heeft daarnaast nog allerlei technici, choreografen, kleding- en decorontwerpers en muzikanten in dienst. “In het pas gerenoveerde en energiezuinig gemaakte gebouw aan

de Markendaalseweg ligt onze basis. Hier vinden de ontwikkeling van een nieuwe voorstelling en de dansrepetities plaats. Soms spelen we in 3 landen tegelijk een voorstelling. We werken daarbij ook veel samen met degenen die ons uitnodigen. Dikwijls gaat het om scholen, maar we spelen bij voorkeur in een theater, groot of klein, omdat daar de faciliteiten zoals licht, geluid en de vloer het beste zijn.

In Breda hebben we op zowat alle basisscholen al een of meerdere keren een voorstelling of workshop gegeven. Op de Weerijds zijn we al lang actief

met professionele dansdocenten. De kinderen vinden het prachtig om op een of andere manier mee te dansen. Elke twee jaar organiseren we het BRIK-festival (voorheen het Stilte-festival) en doen we een voorstelling in de Grote Kerk tijdens de Cultuurnacht. Aan de Markendaalseweg geven we geregeld een try-out van een nieuwe voorstelling. In onze zaal kunnen we ongeveer 90 bezoekers ontvangen. Je kunt je aanmelden via de website. Jong en oud is daar welkom.” ●

Meer informatie?

www.destilte.nl

“Wij spreken de fantasie van kinderen aan met dans, beelden en muziek, maar zonder woorden. Overal kunnen ze ons dus met hart en ziel volgen en waarderen.”

Jack Timmermans

CityTwin: een gebouw voor de toekomst

Waar in 1967 handelsgebouw Vermijs verrees met het hoofdkantoor van de Rabobank, staat nu een nieuw wooncomplex. Het is letterlijk en figuurlijk een gebouw voor de toekomst. “In Breda is er een flinke groei van eenpersoonshuishoudens. Ons project CityTwin speelt in op de sterk toenemende vraag naar betaalbare woningen voor jongeren, starters en expats. Tegelijk is er een groeiende wens naar groenere, slimmere en betaalbare mobiliteit. In dit nieuwe ‘Rabogebouw’ verenigen we dit”, vertellen Pieter Kamps en Helmut Hetzenauer, partners bij HIG Invest Group.

Nieuwe generatie

Het duurzame wooncomplex met 123 huurappartementen aan de Markendaalseweg is een schoolvoorbeeld van nieuwe woonvormen voor een andere doelgroep dan gebruikelijk. In het concept ‘CityTwin’ gaat het om 2-kamerwoningen en studio’s, bestemd voor huurders die hun carrière net begonnen zijn of nog moeten beginnen. En voor eenpersoonshuishoudens die de mogelijkheid hebben voor de aanvraag van huursubsidie. In de zijvleugel aan de Concordiastraat komen grotere 2-kamer appartementen met balkon voor de vrije sector. Bovendien hebben alle woningen een extra berging in de kelder voor het stallen van een fiets en overige spullen. “Met deze keuze gaan we in op het bestuursakkoord van de Gemeente Breda om juist voor deze doelgroepen toegang tot de woningmarkt te bieden en woningen te bouwen met betaalbare huren.”

Juist de groep starters en young professionals zorgt voor een andere manier van bouwen, licht Hetzenauer toe. “Zij hebben nog niet de financiële middelen om een huis te kopen en willen zich vaak nog niet binden aan een locatie. Wel hebben ze interesse in een betaal-

bare huurwoning die in het hart van het centrum ligt. Daar speelt hun sociale leven zich af en zijn de winkelstraten, restaurants, cafés en dagelijkse voorzieningen op loopafstand bereikbaar. Een volwaardig gestoffeerde leefruimte van circa 50m² met een ruime slaapkamer, complete luxe keuken en badkamer en interne berging is dan ideaal.”

Nieuwe mobiliteit

Waar de 40plus-generatie nog is opgegroeid met de standaardnorm dat je een auto tot je beschikking moet

hebben, geldt dit al in veel mindere mate voor veel starters, stelt Pieter Kamps. “Velen van hen blijven door het leenstelsel langer thuis wonen en hebben de voordelen van het OV en de OV-kaart leren kennen. Zij hechten minder aan het bezit van bijvoorbeeld een eigen auto dan onze generatie of ze hebben er nog geen geld voor. Als ze een keer een auto nodig hebben, maken ze gebruik van die van hun ouders of vrienden of bijvoorbeeld van deelmobiliteit. Ook de elektrische fiets, step en auto hebben veel

Handelsgebouw Vermijs waar van 1967-2017 de Boerenleenbank en later de Rabobank was gevestigd.

aantrekkingskracht. Een auto bezitten in de binnenstad is door ruimtegebrek en hoge parkeerkosten dus meestal geen reële optie voor hen. Dit sluit ook aan bij het beleid om de CO₂-uitstoot waar mogelijk te verminderen.

We hebben ook op dit gebied de handen ineengeslagen met de Gemeente Breda die actief meedenkt met de veranderende markt en technologie. Vanwege de complexiteit en hoge bouwkosten kunnen binnenstedelijke ontwikkelprojecten dikwijls niet worden gerealiseerd door de hoge parkeernormen en dure parkeeroplossingen. In Breda geldt voor een woning de norm van 1,0/1,6 parkeerplaats. Bij de Rabolocatie zou dit enorme kosten betekenen, omdat je dan voor 123 appartementen bijna 150 plaatsen in een grote ondergrondse parkeergarage moet realiseren. Dat is financieel niet terug te verdienen met onder andere sociale huurwoningen. Daarom bieden wij onze huurders een schone,

groene vorm van mobiliteit aan, waarbij het aantal verkeersbewegingen in de binnenstad meer af- dan toeneemt. Twee vliegen in één klap dus. Samen met de gemeente starten we als eerste ontwikkelaar in Breda een pilot met de inzet van elektrische deelauto's. Het aantal deelauto's stemmen we flexibel af op de vraag van de bewoners. Het gebruik van elektrische deelfietsen en -scooters behoort ook tot de mogelijkheden.”

Digitale gemakken

Doordat de veelal jongere bewoners heel bekend zijn met technologische ontwikkelingen en digitalisering, heeft HIG ook gebruik gemaakt van een ‘digitaal huurpaspoort’. Pieter Kamps: “Dit is de nieuwste standaard voor woningzoekenden die ons als huurder ondersteunt bij het opvragen en verifiëren van alle gegevens van de kandidaat-huurders. Deze duurzame, digitale oplossing spreekt juist deze generatie erg aan.”

Duurzaam

De huurders betalen mee aan de ‘vergroening’, maar profiteren van alle gemakken en hun energiezuinige woningen. Helmut Hetzenauer: “We hebben flink geïnvesteerd in de best mogelijke isolatie, dure baksteen en uiteraard zonnepanelen, waardoor de energiekosten relatief beperkt kunnen blijven en wij een ‘Groenverklaring’ hebben ontvangen. Het gebouw aan de Concordiastraat hebben wij gehandhaafd en gestript tot op het betonnen casco en vervolgens opgetrokken met houtskeletbouw met ook weer optimale isolatie. We zijn ervan overtuigd dat we met CityTwin aan de Markendaalseweg en Concordiastraat een mooi gebouw met tevreden bewoners voor de toekomst hebben weggezet.” ●

Meer informatie: www.qmakelaars.nl/project/city-twin-breda.html

FOTO: HANNEKE MARCELIS, BREDAVANDAAG

Op 29 juli overhandigde wethouder Paul de Beer de sleutel van CityTwin aan een bewoner.

Samen Fellenoord inclusief maken

In 2019-2020 heeft een projectgroep vanuit de Gemeente Breda (afdeling Wijkzaken en afdeling Ruimte) samen met de Provincie Noord-Brabant gewerkt aan de 'Pilot Inclusieve Gebiedsontwikkeling Fellenoord'. Stichting Zet faciliteerde deze pilot met een social designaanpak.

Vernieuwende aanpak

Het doel van de pilot was om de gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden als kans te benutten voor een inclusieve stad en een veerkrachtige buurt Fellenoord. Daarvoor gingen we op vernieuwende manieren in gesprek met bewoners, om zo het verbeeldingsvermogen te stimuleren om kansen voor de eigen wijk te zien. Geen klassieke bewonersavonden dus, maar met een bakfiets en een iglo in de wijk of door het organiseren van Winterspelen. We werkten in deze pilot met een 'social design-aanpak'. Vanuit het 'lab' in De Teruggave waarin we vanuit verschillende disciplines samenwerkten, zorgden we voor een creatieve omgeving waar ideeën werden uitgewerkt, getest en doorontwikkeld tot verbeterde versies.

Creatieve gesprekken

Door op een andere manier dan gebruikelijk het gesprek aan te gaan, zijn de bewoners van Fellenoord uitgedaagd om betrokken te raken bij de aanstaande veranderingen in hun omgeving. Het was daarbij telkens zoeken naar 'het juiste gesprek'. Voor veel bewoners is er immers nog niet veel te merken van wat er allemaal gaat veranderen. Dan is het lastig om op zoek te gaan naar kansen hoe zij kunnen profiteren van die aanstaande veranderingen. Toch was het zinvol om de ruimte voor een open gesprek op een creatieve manier te verkennen. Er is veel kennis over de wijk en de bewoners verzameld. Het werken met creatieve activiteiten zorgde ervoor dat mensen benieuwd raken en nieuwsgierig gaan meedenken.

'Gastjes van de Gasjes'

De 'Gastjes' betreft iedereen die in gesprek wil met bewoners: van medewerkers van de gemeente tot bewoners zelf. Het maakt bewoners ervan bewust dat ze kunnen meedenken en -praten, en dat de ontwikkeling een positieve invloed kan hebben op hun leven en hun wijk.

Het Lab

In deze werkruimte in De Teruggave werden alle stappen en voorlopige resultaten op de muur geplakt. Overal om je heen zag je waar we mee bezig waren en naartoe wilden. Dit stimuleerde onze creativiteit, maar ook die van onze gasten.

Deurmatgesprekken

We zijn een aantal weken met een bakfiets langs de deuren gegaan en hebben bewoners de vraag gesteld: 'Weet u wat er hier om de hoek gaat gebeuren?'. Bij deze 'deurmatgesprekken' is veel opgehaald aan wensen, vragen, behoeften en ideeën. Veel bewoners bleken weinig te weten van het Buurtpunt en van de activiteiten in de wijk, terwijl ze wel behoefte aan ontmoeting en contact hebben.

Buurtontbij

Er is aangehaakt bij een aantal bestaande activiteiten, zoals het Buurtontbij dat door bewoners zelf wordt georganiseerd. In januari is er een Buurtontbij in De Teruggave geweest. Belangstellende bewoners zijn eerst thuis opgehaald met de bakfiets van de Gasjes van de Gastjes. Dat werd gewaardeerd. Tijdens het ontbijt vertelden ze allerlei verhalen over Fellenoord en

maakten ze kennis met de diversiteit aan ondernemers in De Teruggave.

Winterspelen

De Gastjes van de Gasjes bedachten samen met Breda Actief 'Winterspelen met de Gastjes': sleetje rijden (2 sleetjes op wielen), slalommen op ski's, sneeuwballen gooien en ijshockey. Er was een grote opkomst van 27 kinderen. AH sponsorde met gezonde traktaties. Tijdens de winterspelen hebben de Gastjes gesprekken gevoerd met de kinderen over de komst van het nieuwe stadspark op de Gasthuisvelden en daarmee wensen en behoeften opgehaald onder deze jonge doelgroep.

"Bewoners merken dat de ontwikkelingen een positieve invloed hebben op hun wijk."

Hottest place in town

In de zomer van 2019 werd gemeten dat Fellenoord de warmste plek van Breda was. Voor veel bewoners té warm. De Gastjes van de Gasjes vroegen theatermaker Heleen van Doremalen om in de daaropvolgende winter de 'thermometer' in de buurt te hangen. Ze bedacht een bijzonder middel om de bewoners te verleiden over het klimaat in gesprek te gaan: een iglo! Als iemand in het zonnetje werd gezet, maakte zangeres Mirjam Sengers daar een lied voor. ●

Buurtontbij

'Gastjes van de Gasjes'

Deurmatgesprekken

"Er is veel kennis verzameld over de wijk en de bewoners. Het werken met creatieve activiteiten zorgde ervoor dat mensen benieuwd raken en nieuwsgierig gaan meedenken."

Het Kadaster komt in beweging

Het voormalige kantoor van het Kadaster staat op een prachtige plek in Breda. Met de hakken in het groen van de Gasthuisvelden en met de tenen in het water van de Mark. Al een tijdje zijn diverse partijen aan het nadenken over een nieuwe bestemming voor dit opvallende, witte gebouw. Gebiedsontwikkelaar BPD (tevens eigenaar) en de Gemeente Breda zijn bezig een visie te ontwikkelen voor het Kadastercomplex, waarin veel aandacht is voor duurzaamheid en groen op deze plek. Aan de voet van de drukke binnenstad willen ze een oase van rust creëren.

Het idee is om op de Kadasterlocatie een nieuwe leefomgeving te gaan realiseren, die hoofdzakelijk uit koop- en huurwoningen bestaat. Hiermee wil de gemeente de behoefte aan middeldure (huur)woningen voor de binnenstad verder invullen. Naast de koop- en huurwoningen, onderzoeken BPD, Woningcorporatie Alwel en gemeente of er sociale huurwoningen

toegevoegd kunnen worden. Verder kijkt men heel nadrukkelijk naar het mobiliteitsvraagstuk. Hoe kun je beperkte parkeermogelijkheden, milieu en afname van verkeersdruk combineren? Daarvoor denkt men bijvoorbeeld aan de inzet van deelauto's en andere (elektrische) vervoersmiddelen. Bij de ontwikkeling van de plannen wordt nauw samengewerkt met een

stedenbouwkundig bureau en een landschapsarchitect. Naar verwachting wordt de ontwikkelvisie in de tweede helft van 2020 aan het college voorgelegd en kan de volgende stap worden gezet. De omgeving wordt hierover geïnformeerd. ●

Wil je hier meer over weten? Stuur een mail naar ontwikkeling.zuid@bpd.nl

Dijkmans Muziek

Voor veel muzikanten uit Breda en omstreken is Dijkmans Muziek aan de Haagdijk al bijna 40 jaar een begrip. Bij de start in 1983 (in een ander pand aan de Haagdijk) kon je er nog allerlei instrumenten kopen, van drumstel en gitaar tot keyboard. Sinds 2010 richt de muziekzaak zich als gitaarspecialist op klanten over heel de wereld. “We verkopen online veel bijzondere gitaren met een persoonlijk uiterlijk, van Moskou tot Hawaii”, vertelt eigenaar Jan-Willem van Zanten.

Van beginner tot liefhebbers

Wie nog zijn eerste blaren op zijn of haar vingers moet oefenen, kan prima terecht voor een startersgitaar bij Dijkmans Muziek. Maar een rondgang langs de enorme gitarencollectie laat zien dat er ook veel ruimte is gemaakt voor veel topmerken.

“Op de bovenverdieping hebben we de basgitaren. Die kun je daar zelf uitproberen, want elk instrument heeft iets eigens. En elke muzikant zoekt uiteindelijk de gitaar die het beste bij hem of haar past. Beneden hangen de akoestische en elektrische gitaren van beroemde toppers als Martin, Taylor, Fender, Gibson en Gretsch, en vele andere. Ook kun je bij ons alle attributen vinden die bij gitaarspelen horen. Van versterkers, plectrums, snaren, tot opnameapparatuur. En Bob van Dinther is hier al decennia onze fameuze gitaarbouwer en -reparateur.”

Veel klanten kozen vanaf het begin voor Dijkmans vanwege de sfeer, zegt Jan-Willem. “Het is bij ons altijd wat losser geweest. Dat relaxte spreekt muzikanten, zeker jongere, erg aan. Ook deze locatie is perfect. Je kunt er makkelijk komen en gaan, en vlakbij parkeren.”

Onlineverkoop

Net als veel winkels heeft Dijkmans Muziek al jaren te maken met het grote aanbod aan internetwinkels.

“10 jaar geleden zijn wij daarom zelf actief begonnen om naast onze winkelverkoop te starten met een exclusief aanbod via internet. Belangstellenden over de hele wereld weten ons zo te vinden. Anders dan muziekgroothandels verkopen wij geen ‘dozen met een gitaar’, maar bijzondere instrumenten die je vrijwel nergens anders kunt vinden. Er zijn gelukkig veel gitaristen en liefhebbers van mooie gitaren die

altijd op zoek zijn naar een bijzonder instrument met speciale houtsoorten, nerfstructuur, kleur en dergelijke. Het gaat niet alleen om de klank van een gitaar, maar ook om de persoonlijke uitstraling. Voor ons is het een goede markt en klanten weten dat wij kwaliteit garanderen. Alleen dan koop je een exclusief instrument zonder het eerst hier in de winkel te kunnen bespelen.” ●

Het 'Brabantia-gevoel' van de rechtbank

De voormalige rechtbank is een gebouw dat uiteenlopende emoties losmaakt: de een vindt het prachtig, van de ander mag het zo snel mogelijk worden gesloopt. Smaken verschillen, maar ze veranderen ook vaak in de loop der tijd. Wie kent bijvoorbeeld niet het oranje blik met die paarsbruine bloemen uit de jaren '70? Het was de meest succesvolle reeks van Brabantia ooit. Maar die blikken verdwenen uit de keukens, want ze waren plots afschuwelijk lelijk en ouderwets. En nu worden ze, net als de Tomado-rekjes, weer hoog gewaardeerd. Vooral door de jongere generatie. Het kan verkeren.

Smaken veranderen constant

Van oud en lelijk naar hip en mooi. Die herwaardering van spullen uit het verleden zien we continu. Bij meubels, auto's en kleding. Hoe vaak hoor je iemand niet zeggen: "Die hadden wij vroeger ook, jammer dat we 'm weggegooid hebben"?

Eind jaren '70 noemde een onderzoeker dit toepasselijk de 'Rubbish Theory'.

In goed Brabants: de meuktheorie. Hij bedacht dat er globaal twee soorten dingen bestaan. Spullen die gemaakt zijn om te bewaren en spullen die gemaakt zijn om weg te doen. Die laat-

ste verliezen met de tijd hun waarde en worden niet meer bewaard. Maar heel vaak blijven ze toch nog een tijdje ergens liggen, meestal op zolder of in een garage. En dan komt het: sommige van die 'waardeloze' spullen stijgen plots weer in waarde, omdat iemand ze weer mooi of nuttig vindt.

Zo is de traditionele koffiemolen van Douwe Egberts, die lang geleden in veel keukens te vinden was, na een periode van afwezigheid weer terug. Omdat dit apparaat zo mooi is? Een belangrijkere reden is misschien de verandering in de

koffiecultuur. Mensen willen weer zelf bonen malen en koffie zetten. Daarnaast grijpt men nu eenmaal graag terug naar het verleden.

Slopen is definitief

Van de blikken van Brabantia zijn veel exemplaren gemaakt en bewaard gebleven. Van gebouwen zijn er bijna nooit meerdere exemplaren, hooguit vergelijkbare gebouwen. Dat kan een gebouw al snel zeldzaam en uniek maken. En nog belangrijker: je kunt een gebouw maar één keer slopen! Of we de voormalige rechtbank op dit moment mooi of lelijk

Maquette van het voormalige rechtbank-complex. Hier is goed te zien dat het een verzameling van bouwdelen is die samen een 'stadje' vormen. Elk onderdeel op zich heeft een menselijke maat.

"Je kunt een gebouw maar één keer slopen!"

vinden, is niet zo belangrijk. Maar welk verhaal vertelt dit gebouw eigenlijk? Niet alleen het verhaal van de bijzondere architectuurstijl waarin het is gebouwd. Ook de verhalen van de Breda-naars die hier kwamen, vrijwillig of niet. Willen we dat verhaal blijven vertellen aan toekomstige generaties? En hoe doen we dat dan? En hoe geef je zo'n gebouw een tweede leven? Want nu ligt de rechtbank op de rommelzolder, wachtend om ontdekt te worden door iemand die het gebouw weer mooi of nuttig vindt. Want die kans bestaat. En weggooien kan altijd nog....

Bijzonder bouwwerk

Wat is er nu eigenlijk zo bijzonder aan dit gerechtsgebouw? Het is

ontworpen door Hans Franken en Mart Bolten (beiden architect bij de Rijksgebouwendienst) in structuralistische stijl. De aanhangers van deze architectuurstijl uit de jaren '60 wilden weer gebouwen die aansloten bij de menselijke maat, zowel letterlijk als figuurlijk. Uitgangspunt bij het ontwerpen is de kleinste eenheid in een organisatie: de mens. Deze maat bepaalde het patroon van de eenheden waaruit een structuralistisch gebouw is opgebouwd. Daarom ogen veel van die gebouwen, inclusief deze rechtbank, als een kleine stad. Er is veel aandacht voor ontmoeting. Dat zien we terugkeren in de lange, brede gang die als een wokkel omhoog door het hele gebouw gaat en waar de verschillende gebruikers elkaar kunnen ontmoeten.

Een andere gedachte die de architecten van het structuralisme hanteren is democratisering: iedereen is in principe gelijk. In deze rechtbank komt dat het

sterkste naar voren in de zittingszalen. In veel rechtbanken zit de rechter op een verhoging, maar hier niet. Ook duurzaam ontwerpen vonden de structuralisten belangrijk. De gebouwen zijn zo ontworpen dat je bij hergebruik stukken kan toevoegen of weghalen om ze geschikt te maken voor een nieuwe functie. Een van de bekendste Nederlandse structuralisten is de architect Herman Hertzberger, in Breda vooral bekend van het Chassé Theater. Je herkent meteen twee aspecten van het structuralisme: het theater is gericht op ontmoeten en verbinden, en ondanks de enorme afmetingen is de menselijke maat toch aanwezig. Of zoals we in Breda zeggen: "Toch wel gezellig".

Al met al is er een goede reden om het gerechtsgebouw niet te snel te slopen, want wat weg is, komt niet terug. Het gebouw is geen Brabantia-blik, maar zou best wel eens een nieuw leven en een nieuwe waardering kunnen krijgen. ●

DE AVONDEN VAN DE THEMABIJEENKOMSTEN IN DE TERUGGAVE ZIJN:

DI 22 SEPTEMBER PLEK VOOR IEDEREEN

Het Seeligkwartier wordt 'teruggegeven' aan de stad. Het wordt dus voor iedereen en iedereen mag erover meedenken. Maar wie is eigenlijk 'iedereen'?

DO 12 NOVEMBER LEVEN IN/MET DE NATUUR

Een groene plek, vlakbij de binnenstad. Zowel het park als de woningen bieden kansen om de natuur te omarmen en versterken. Welke rol speelt de natuur straks in het gebied?

WO 14 OKTOBER SEELIGKWARTIER VERBONDEN

Van publiek geheim naar een nieuw stuk stad. Hoe zorgen we dat het Seeligkwartier straks verbonden wordt met de omliggende wijken en langere lijnen door de stad?

WO 9 DECEMBER RUIMTE VOOR EXPERIMENT

Het Seeligkwartier wordt op een vernieuwende manier ontwikkeld. Welke ruimte biedt dit voor experiment in de voorbereiding en in het resultaat?

[facebook.com/
gasthuisvelden](https://facebook.com/gasthuisvelden)